

ДРАМСКА БАШТИНА

Ку
на
Ср

Мита Поповић

КРВАВИ ПРЕСТО

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

До сада објављено:

Књига 1

Јоаким Вујић
ШНАЈДЕРСКИ КАЛФА
(1960)

Књига 2

Бранислав Б. Нушић
ИЗА БОЖЈИХ ЛЕБА
(1964)

Књига 3

Бранислав Б. Нушић
NE DÉSESPÉREZ JAMAIS!
НЕ ОЧАЈАВАЈТЕ НИКАД!
(1989)

Књига 4

Бранислав Б. Нушић
ПРЕДГОВОР
(1992)

Мита Поповић

КРВАВИ ПРЕСТО

Трагедија у пет чинова

Београд, 1995.

КРВАВИ ПРЕСТО

29. IX 1881.

Српско народно позориште у Новом Саду

ДИМИТРИЈЕ РУЖИЋ, Бодин
ДРАГИЊА РУЖИЋКА, Јакинта
РЕЉА ПОПОВИЋ, Косор
МИША ДИМИТРИЈЕВИЋ, Марко
АНДРА ЛУКИЋ, Кочопар
НИКОЛА РАШИЋ, Хвалимир
ИЛИЈА СТАНОЈЕВИЋ, Страхиња
БОРБЕ ЈОВАНОВИЋ, Бранислав, Други грађанин
МИЛИВОЈЕ БАРБАРИЋ, Градислав
БОСИЉКА ХАЦИЋЕВА, Предиња
БОРБЕ БРАНКОВИЋ, Први грађанин
АНДРИЈА МИЛОСАВЉЕВИЋ, Први најамник
МИЛОШ ХАЦИ-ДИНИЋ, Други најамник
ПЕРА ДОБРИНОВИЋ, Први стражар
ВЛАДА ПОПОВИЋ, Други стражар

КРВАВИ ПРЕСТО
трагедија у пет чинова

Особе:

БОДИН, краљ српски

ЈАКИНТА, његова жена

КОСОР, Јакинтин љубимац

МАРКО, жупан

КОЧОПАР

ХВАЛИМИР

СТРАХИЊА синови краља Радослава

БРАНИСЛАВ

ГРАДИСЛАВ

ПРЕДИЊА, Бранислављев син

ПРВИ

ДРУГИ Грађанин

ПРВИ

ДРУГИ Најамник

ПРВИ

ДРУГИ Стражар

ВЕСНИК

КОПЉАНИК

ДВОРАНИ, весници, целат, свита и више бојника.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТЦИЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 19. НОВЕМБРА 1881.

ПРВИ ПУТ:

КРВАВИ ПРЕСТО.

ИЗВОРНА ТРАГЕДИЈА У 6 ЧИНОВА, НАПИСАО ВИТА ПОПОВИЋ.

ОСОБЕ:

Бодис, краљ српски		Ружић.
Јаждета, негово жена		Д. Ружићка.
Босор, јаванити љубавник		Р. Поповић.
Марко, жупан		Димитријевић.
Кочопар		Лукић.
Хвалкир		Рашић.
Страхиња	синови краља Радослава.	Станојевић.
Бранислав		Јовановић.
Градислав		Барбарј.
Предива, бранислављев син		Б. Хаџићева.
Први	грађанин	Ванисовић.
Други		Јовановић.
Први	пајанин	Милосављевић.
Други		Динић.
Први	стражар	Добриновић.
Други		В. Поповић.

Двораци, козац, сенка и ките војника.

У уторак 1. децембра по други пут: „ПРИЛЕПЧИВО“. Шала у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Ј. Мостаћ.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места задржати а на ову представу, нека се новол тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

ПРВИ ЧИН

(Предсобље. С' леве стране двокрилна врата. Озад на позорници мања одаја, из које се у предсобље улази:)

Прва појава

Јакинта (долази с једне стране) Косор (с друге)

ЈАКИНТА:

Какве ми носиш, Косоре, вести?

КОСОР:

Народ је врло незадовољан,

Бар уходе ми тако рекоше.

ЈАКИНТА:

Незадовољан... Зашто, Косоре?

Та славнијега не имабаше

Од Бодина још краља никада!

КОСОР:

Народ се тужи, криво му чини,

У субајама што Грци суде,

Што му не даду, у подсецима

С' матерњим да се служи језиком,

Већ пакости му свакаке чине

Па неправедно гуле и глобе

И војводе и прсте грабане,
И што би сваког, против зулума,
Који би јавно диго своју реч
У окове до грла стегнули.

ЈАКИНТА:

Том се лако мож' доскочити:
Ваља му дати мало костију
С' богате софре милосги наше,
Па биће благ к'о јање божиће.
Ал' ја сам, -- веруј, -- тог уверења,
По народу да Кочопар мути
С' махнитом својом браћом злосретном;
Ако се дакле међу народом
Незадовољства диг'о где—где глас,
Том су тек они криви,

КОСОР:

Заиста,
С' назори твоји и ја се слажем.

ЈАКИНТА:

Па би л' би чудо било какво,
Кад би се с' мачем у руци дигли
На помазаног владаоца свог,
Да насилно га свргну с' престола
И врате му за жао срамоту?

КОСОР:

То лако може бити, Јакинто.

ЈАКИНТА:

То не сме бити, никад, Косоре!

КОСОР:

Опрости, госно, ја забравих,
Да Бодину се они закеше,
У љубави с' њим да ће живети.

ЈАКИНТА:

Закеше, велиш?... А шта је клетва?
Лажљиве, празне, ништаве речи
У зраку што се махом изгубе. —
Клетва је мени мања сигурност
Нег паукова мрежа прот стреле.
Није ли тако?

КОСОР:

Тако је, госпо

Ал' шта ћеш тиме?... Ја те не поњам.

ЈАКИНТА:

Не поњаш?... Чудно! Рекал сам ти већ,

А и ти добро знадеш, Косоре, —

Да ј' Бодин престо, на ком сад седи,

Од Радослава силом отео,

А његови су синови живи,

А ја сам мати, Косоре, мати,

Што деце имам, четворо деце!

КОСОР:

Сваћам те већ... Ти би дакле хтела,

За твоју децу да осигураш

Свакако престо...

ЈАКИНТА:

Добро си рек'о.

Сад и ти видиш, драги Косоре,

Да морам снагу сву уложити,

Да зарана опасност уклоним

Која би, — као што ти разложих,

Деци ми могла загорзити...

КОСОР:

Ал',

Ал' како мислиш, светла госпођо,

Да произведеш тај твој замишљај?

ЈАКИНТА:

Погвором, лажи, сплеткама, о'маном,

Оковом, мачем, кад како буде;

Шта не би мати за своју децу?

Хоћеш ли са мном, драги Косоре?

Хоћеш ли лабу замишљаја мог,

Да мети мојој водиш пристану?

КОСОР:

Хоћу Јакинто! ... Ево ми руке!

Оли шта не бих хтео и смео

За један осмеј, један поглед твој?

(пољуби Јакинту у руку и оду обоје).

Друга појава

Први и други стражар (добу с копљима и стану пред двокрилна врата)

ПРВИ СТРАЖАР:

Окај ми се ћорава посла, па ради, као што ти се заповеда.

ДРУГИ СТРАЖАР:

Та ја нисам рекао ни речи, па шта ми бунцаш?

ПРВИ СТРАЖАР:

Баш с'тога те и опомињем на дужност, што ниси ништа рекао. Да си што рекао: знало би се, мислиш ли овако, ил' онако; но пошто си ћутао, може се мислити и једно и друго.

ДРУГИ СТРАЖАР:

И опет ти кажем, да ме се прођеш, јер боме, лако може бити, да ћу огледати ово копље, да л' је краће, него што је дубок трбух твој. Ја не знам шта је шала.

ПРВИ СТРАЖАР:

Копље? И шала? А како се то слаже?

ДРУГИ СТРАЖАР:

К'о нос ти с трбухом. Нос, к'о врапчије јаје, а трбух к'о точак у коли.

ПРВИ СТРАЖАР:

Да сам ја у твојој кожи, не бих овде стражарио, већ бих дао половину ногу својих каквом старцу под закуп, па бих се ипак са зечеви мерио.

ДРУГИ СТРАЖАР:

А шта изврћеш? Ти си о мојој верности повео реч, а ту си далеко од мене.

ПРВИ СТРАЖАР:

Као бундева од лозе.

ДРУГИ СТРАЖАР:

Није! Већ као магарац од седла.

ПРВИ СТРАЖАР:

Иа добро. Ти дакле магарац, а ја седло. Није ми ни тако криво

ДРУГИ СТРАЖАР:

Удри о земљу с том тиквом, што је на рамени носиц, та из ње увек празан ветар дува, као из циганских мехова!

ПРВИ СТРАЖАР:

Шта? Зар се ти збиља срдеш?

ДРУГИ СТРАЖАР:

Презирем те!

Трећа појава

ПРВИ ГРАБАНИН (дође од зади на позорницу)

Гле, гле! А какве су оно тамо утворе? Овај ти се отегао, као гладна година, и да му не видим разбарушену главу: бих мислио, да је вас од ногу; а онај други, мора да је какво буре прогутао, кад се — боже прости, — тако надувао. Па оваки су људи на двору све и сва! Јадна земљо, тужни народе! Ал', да покушам срећу, па шта се и мени прилика даде, да до краља дођем.

(Иде напред). Молим покорно!

Оба стражара (упру на грабана копље)

Награ!

ПРВИ ГРАБАНИН (за се)

Који бес, ови се баш не шале! (гласно) Ја сам се ваљда преварио: није ово српског краља двор?

ПРВИ СТРАЖАР:

Ако си луд, иди дома; ако си при себи, не тражи невоље.

ПРВИ ГРАБАНИН:

Из бож'је милости луд доселе био нисам, а ако сад полудим, неће никакво чудо бити.

ДРУГИ СТРАЖАР:

Ко си?

ПРВИ ГРАБАНИН:

Као што видиш, човек, који кад јашем, не идем пешице; кад пијем, не говорим, а кад сам ван дома, нисам код куће. По занату свом сам опанчар, који

сам већ, — хвала богу, — доста кожа учинио, ал' такових грубих и дебелих, као што су ваше, још видео нисам. Не кажем, да бих се радовао, кад бих и ваше коже учинити могао, ал' толико је света истина...

ПРВИ СТРАЖАР:

Да ти све којешта блебећеш, а ми те стрпљиво слушамо. Олази кад ти кажем!

ДРУГИ СТРАЖАР:

Торњај се!

ПРВИ ГРАБАНИН:

Имам кад, а овде је врло пријатно.

ПРВИ СТРАЖАР:

Шта га штедиш? Удри га по глави.

(Други стражар уздигне копље на грабана)

ПРВИ ГРАБАНИН (који је међу тим уступио)

Обесили вас на прву грану! (побе)

Четврта појава

ДРУГИ ГРАБАНИН (добе)

Помаже бог!

ПРВИ ГРАБАНИН:

Бог ти помогао! А од куд тебе?

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Нужда ме гони, па сам дошао, да се самом краљу потужим, е ван двора нема више по Србина правосуђа. Тај грчки зулум, не може се више трпети!

ПРВИ ГРАБАНИН:

Да си ми жив и здрав! Та нисам ни ја с тога дошао, да сне мајмуне гледам; ал' сад се више Србину не да пред краља. Од кад се грчке изелице и пропалице овде населише; нема више по Србина берићета! Србине, лаку ноћ!

ДРУГИ ГРАБАНИН:

А ко ти рече, да се не може пред краља?

ПРВИ ГРАБАНИН:

Ено тамо оне накараде. Гледни их само, како се шепуре! Ал' то не може дуго тако трајати, ил' се скријмо сви живи под земљу, ил' стресимо са народног тела, безочне пијавице, што му крв сисају!

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Лакше, могу те чути.

ПРВИ ГРАБАНИН:

Ово је српска земља, за коју је наша крв текла!

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Заиста, то иде добро, ал' мени се чини, да ће скоро друкче поћи. Слушај само да ти кажем. — Кад ми је ономад домаћица хтела помустити краву, а оно нема ни капи млека, већ све сама крв. Шта велиш?

ПРВИ ГРАБАНИН:

Крв на њи, а на децу њихову! Ал' збиља каква тебе невоља гони, те си овамо дошао?

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Имао сам два красна коња, кад ал' ево ти ономад једног Грка, који рече, да су коњи његови. — Он их иште, ја их не дам. Одосмо у суд. Ту Грци нешто смунђаше, па потом ми коње отераше. Тужио сам се и Петру и Павлу, ал' бадава; Грк увек право има; ја никада. Сад добох, да се самом краљу потужим, јер, вере ми, ако тако потраје, боље би било да сам животиња, Грк може све и сва, а Србин не сме ни дахнути.

ПРВИ ГРАБАНИН:

Ја сам још горе прошао. Ал', прости, одох дома, да се жив сараним, е стид ме је, што сам Србин, кад су ето српског краља врата пред-а-мном затворена.

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Ја остајем. Било лепо, било под силу, ја морам пред краља.

Пета појава

Хвалимир, Страхиња и Кочопар (дођу)

ХВАЛИМИР:

Немам ли и ја слободне воље?
Ал' добро, добро... ма још је боље
Муњевним мачем кад си опасан.

СТРАХИЊА:

Умукни једном, већ си несносан.

ХВАЛИМИР:

Несносан велиш? Ах, све узалуд:
Вук своју неће променути ћуд.

КОЧОПАР:

Па нек је тигар, ил' пустињски лав,
Угушиће га увек ко је прав.

ХВАЛИМИР:

Ал правде нема! Узалуд је све:
Зловарна људи обесише је!

КОЧОПАР:

Ако је мртав бог, пак'о је жив,
Нек он пројута сваког ко је крив.

ХВАЛИМИР:

Све пушта лаж, празнина велика,
Ма више вреди сев од челика!

СТРАХИЊА:

Оканите се празна говора:
Пред вама ето нашег злотвора.

КОЧОПАР:

Ја сав још нисам изгубио над:
Краљ неће нашу жалбу одбити,
Јер краљ је добар, краљ је праведан,
А српска крв му у жилама ври.
Хајдмо дакле, рецимо му све,
Па шат и Србин подигне главе.

ХВАЛИМИР:

Па добро, хајд'мо! (пођу)

ПРВИ СТРАЖАР:

Натраг!

КОЧОПАР:

Шта је то?

ДРУГИ СТРАЖАР:

На траг!

СТРАХИЊА:

До душе лепог дочека,

Од црне врране, од нечовека!

КОЧОПАР:

А знаш ли, Грче, ко смо ми?

ПРВИ СТРАЖАР:

Луде,

Што силом себи траже невоље!

ХВАЛИМИР:

Ал' откуд теби власти такове,

Да верној служи краља честита

Пред свог владара не даш ступити?

СТРАХИЊА:

А што га питаш? До бавола с њим,

Да куга чиста зрака не трује!

ДРУГИ СТРАЖАР:

Краљеве вршим заповести ја,

Иако с' миром нећеш напоље,

Глава ти игра, мамни човече!

ПРВИ ГРАБАНИН:

Ови су већма насели нег' ми.

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Хајд драги брате, да с' уклонимо.

ПРВИ ГРАБАНИН:

Да с' уклонимо? Куд си се део?

То иде красно и занимљиво.

КОЧОПАР:

Стрпљивост, не остав' ме сад!

Ја чиста мача нисам каљат рад,

Ал' крв ми врије, слеп сам, не видим.

Пред очима ми облак, као дим! (гласно)

Језик за зубе, псето лајаво,

Не дражи лава, кљуसे каљаво!

ПРВИ СТРАЖАР:

Ма добро видим везеш с' језиком,
Не знам, можеш ли тако с' челиком!
КОЧОПАР (тргне мач)

Кукавче!

ПРВИ СТРАЖАР:

Ти си! Кукавац си сам!
Па погле, зече, како с' мачем знам!
(мачевају се)

КОЧОПАР (удари два три пута по мачу стражаревом и рани га)

Другдаш се немој мача латити,
Е лако можеш главом платити,
Ма добро знадем, таке стенице,
Достојне нису српске деснице.

Шеста појава

Бодин-краљ (долази) и Превашињи.

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Шта ли ће сад бити?

ПРВИ ГРАБАНИН:

Видећемо.

БОДИН:

Каква је звука? Каква врева то?
Мачеви ... сабље ... тако ... зар и крв?

Ма Хвалимире, шта је било то?

Каква је кавга? Казуј, Страхито?

Зашт', Кочопаре, такав ти је глед

К'о да би огњем зорна ти ока

Столетњи хтео отопити лед?

Бодин вас пита: шта је одговор?

ПРВИ СТРАЖАР:

Твоја је била, краљу, заповест. —
Бар Косор нам је тако рекао —
Да никог данас к' теби не пустим,
Е, к'а што рече, важне послове

Земаљске мораш журно расправит'!
Ал' доше ове силедије три,
Па макар да им казах, да си ти —
Бар Косор нам је тако рекао —
Најстрожији налог нама издао,
Да преслушати нећеш никога:
Силом су хтели ући, Бодине,
А слуга скоро да ти погине!
БОДИН:

Та то је дрскост, то је издаја!

ХВАЛИМИР:

Издајник нисам, заклинѐм ти се!

СТРАХИЊА:

За краља радо крв ћу пролити!

БОДИН (Кочопару)

А ти зар не знаш ништа зборити?

КОЧОПАР:

Ја нисам, краљу, нисам, стриче, крив!

Ал' прости твоме слуги вереном,

Што није знао преко прага твог

Да не сме прећи тужан жалбеник,

Кадне га горка гони невоља,

Кад лека тражи јаду народном

Код крунисане главе честите.

ПРВИ ГРАБАНИН:

Тај мало боље креше него ми!

ДРУГИ ГРАБАНИН:

К'о да из књиге — душе ми — чита!

БОДИН:

Каква је жалба? Каква невоља

Кад но се силом кавга замеће

И крв се лије с' путог беснила?

КОЧОПАР:

Хтедох поднети жалбу своју ја,

Хтедох, да рекнем: народ се тужи,

Што с Грцима си нупунио двор,

Што српског красног обичаја већ

У твоме двору давно нестале;

Што Србин нема к' теби приступа,

Што Грк је теби свагда мио гост,
А сила гњечи српску народност.
Хтедох да рекнем: краљ си помазан,
Ваља да чујеш жалбу народа,
Јер отац његов ти си милостив,
А народ, боме, није с' тога жив,
Да ћудљивости краља клања се,
Већ краљу треба за-њ' да стара се!

ПРВИ ГРАБАНИН:

Јеси л' га чуо? Златне му речи!

ДРУГИ ГРАБАНИН:

Сила нам, рече, народност гњечи!

Па каква сила! О, да тако знам,

Бих загрејао и ледени кам! (Гласно)

И ја сам за то дошао, краљу,

Да се потужим, и да ти кажем

Да народ много беде подноси

С' притиска грчког и са зулума.—

О, светли краљу, мени су рекли,

Да си ти више свега праведан

И да нам жалбе нећеш одбити.—

Војвода нисам, а нисам ни кнез,

Већ само Србин прост и отворен;

Нека ти дакле не буде криво,

Што ћу да и ја искрено рекнем,

Да српски понос врло ми врећа

Е ја не могу пред владара свог.

ПРВИ ГРАБАНИН:

О, светла круно! И ја сам хтео

Да на подножје трона ти дична

Поднесем своју жалбу и тужбу,

Јер куд ће суза, него на очи?

Ал' почем овај храбри војвода

Од мене много лепше беседи,

— А тужба му је исто к'о моја,

Ја му се просто тек придружужем.

БОДИН:

Ја ћу вас увек радо примити,

И као отац сина, преслушат,

А ако вам је жалба праведна,
Заклонити вас с' штитом закона
(Кочопару) Ал', Кочопаре, ти си бунтовник!

КОЧОПАР (диже мач)

Тако ми бога!

БОДИН:

И на мене зар? Зар и на краља мача подижеш?

КОЧОПАР (баца мач)

На краља свога? Бог, и вера не!

Ево ме, краљу, суди како знаш,

Ал' зла ми није била намера.—

Из чисте према роду љубави

Потужити се хтедох престолу

И учиним те, краљу, пажљивим,

Да лисац није петлу добар друг,

Да Срб' тек Србом може живети.

И дићи дичну славе заставу.—

Ја нисам, краљу, нисам бунтовник —

Ма пређе си ме тако назвао —

Ал' нисам, стрице, ни немоћни црв;

У жилама ми сриска врије крв,

Па морам рећи: Неправда је то

Народно право ногом газити!

Ал', други да ми рече ону реч,

Ни тилог часка не би часио,

Већ мачем клету крв му пролио,

Ил' као простој каквој блудници

Сред збора би му пљунуо мед очи,

Да не сме никад више међ људе!

Ал' с' тобом, стрице, нећу на мегдан,

С' тобом се бити није прилика,

Е неси само стриц ми, већ и краљ.—

БОДИН:

Одушевљено, мудро беседиш. —

Реч ти је свака, мислим, истина.

Ал', ако народ искрено љубиш,

И краља треба свог да поштујеш,

Па заман кавге да не замећеш.

Поступити би строго требало

Са увреде краљевске части нам, —
Ал' — данас нек је све ти проштено!

СТРАХИЊА:

Не беше никад краља већега
Нег' ти у овом часу, Бодине!

ХВАЛИМИР:

О, светла круно, стриче љубљени,
Верног ћеш слуге наћи у мени!

КОЧОПАР:

Нека ми име за сва времена
Толико вреди к'о и пелена:

Ако ти не бих веран био ја
Док круна на глави ти сја!

БОДИН:

Подигни свој мач. Верујем. Иди.

КОЧОПАР (подигне мач):

Да идем? Ох! Та то је срамота!

СТРАХИЊА:

Да живи српски краљ!

ХВАЛИМИР:

Да живи краљ!

СВИ:

Да живи краљ!

КОЧОПАР (за себе):

Ох, то је срамога!

Да идем? Лепо! То ли је зар све? (Гласно)

Лепа ти хвала ни милости тој,

Ал' то ми није доста, Бодине!

Ја лека тражим јаду народном,

А милостиње мрвице худе

Подели међу превртљивцима,

Што ласкаво ти табане лижу!...

Отворено те питам опет, да;

Хоћеш ли чути жалбу народа?

Ил' теби ваљда ништ' није свето,

Од кад си круну на главу мего?

БОДИН:

Где издајника! Игала дајте,

Да иглама му језик избодем,

Што отров пљује на владара свог!
Чудо и покор! ... Кукавно робље,
На одговор ме дрско позивље!

КОЧОПАР:

Ја нисам, стриче, роб, већ српски кнез,
И краљевић и син Радослављев,
На твоје што је трону седио.
Та ваљда знадеш ... не беше давно,
Кад си му престо ... Ал', нећу даље,
Нећу да буним хавети црне
Које ми на дну срца спавају. —

Седма појава

Косор (дође) и Пребашњи.

КОСОР:

Јакинта моли краља честита.

ХВАЛИМИР (за се):

Гле, придворничке глатке аспиде!
Ко Атлант свег што на плећи држи,
Нек падне на те клетва народа!

КОСОР:

Румена ружа жељно чека дажд.

КОЧОПАР (за себе):

Не могу даље!

КОСОР (Краљу Бодину):

Ствар је важна.

КОЧОПАР (за себе):

Знам!

БОДИН:

Хајд'мо (пође).

КОСОР:

Некаква нова завера,
И опет главу дигла је у вис.

КОЧОПАР (за се):

Да подлог створа, гнусног човека!

КОСОР:

К'о негда сунце стаће ти памет,
Кад црно дело открије ти се!

КОЧОПАР (плане):

Лажеш, скрнавче! Није истина!
И молитва је свака твоја лаж!
Опрости, краљу, ал' већ не могу
Клевету ниску даље слушати.
У тесни недри бесни ми срце
К'о сто врагова да га шибају,
У лаву ми се крвца претвара
Од силног гњева, страшног покора!

БОДИН:

Бодин је ту, владар је пред тобом!

КОЧОПАР:

Па макар да је силни Перун сам:
Ни пред њим не би донде клекао —
Док истину ти не би рекао,
Да угурсуз је свему овај крив!

ХВАЛИМИР:

Стишај се, брате!

КОЧОПАР:

Заман, не могу!
Муња је хитра срчба моја сад,
Зауставит' је к'о би могао?!

СТРАХИЊА:

Ужасан си!

КОЧОПАР:

Па раскидајте ме!
Ево ме, живог раскидајте ме!
Ил' ходи мачу, друже пламени:
Да покољем све редом матере,
Што вако бесно зверје рабају! (дигне мач)

БОДИН:

Хватајте га, нек гине кад је луд!
(Стражари поћу да га ухвате)

КОЧОПАР (вигла мач):

Не дам се, не!

ХВАЛИМИР:

Па зашто и да мре?
На краља он се није дигао,
Већ на крвника, подлог Косора,
Што дахом својим чист нам кужи зрак,
Што добро срце краља честита
Од верног рода свог одвраћа.—
Па зар због њега да погине он?
Ох, краљу, стриче, љуља ти се трон!

БОДИН:

Нека се земља тресе подамном,
Нека се небо ломи над-а-мном:
Ал' бунтовници, као што сте ви,
На вешалима нек се суше сви!

СТРАХИЊА:

Не тако, краљу! Стани! ... Доста је!...
Тек мач је још, то назад остаје,
А наши мачи ...

БОДИН:

Зар још претиш? ...
Не видиш, да сам слеп већ од зора?

ХВАЛИМИР:

Од браће своје нисам лоши ја,
Усвајам све, што овде рекоше,
Да раздору и клетој неслози
Твој злоковарни ту је Косор крив.—
Па волио бих, да сам свемогућ;
Живом да вадим погану му плућ
Да видим једном врагова кол'ко.
По паклу том се црном витлају.

БОДИН:

Хватајте их. На ланац с' вашкама,
На чист месец да више не лају!

КОЧОПАР:

Савиј ми врат у иго гвоздено,
Да кршеве ти тврде узорем
И све ћу краљу, ја узорати, —
Ал' с' овог јежа, с' ове корњаче

Ја ропске нећу вући окове,
У мишици овој док је челика!

СТРАХИЊА:

Ни ја!

ХВАЛИМИР:

Ни ја!

БОДИН:

Хватајте их! (оде) (Слуге поћу да их ухвате).

КОЧОПАР:

Награг

Послушне слуге краља ћудљива,

Јер тако ми свесилног Перуна

У крви ћу вас све окупати!... (Сви тргну)

СЛУГЕ:

Предајте се!

КОЧОПАР:

Предајте се? Никад!

Ако сте ваљда глабу морени:

Ево вам гвожђа! Одте једите!

Ако сте жедни, бесни скотови,

Од крви своје доста пиће те!

(Мачевају се. Кочопар и браћа му полагаано пову-
ку се награг)

(Завеса пада)

ДРУГИ ЧИН

(Призор као у првом чину)

Прва појава

Јакинта и Косор (долазе)

ЈАКИНТА:

Да чудно опет влада нам се краљ,
Замишљено по двору хода сам,
Чело у боре сабија тврдо
Ко вечне да би недокучљиве
Божанства тајне хтео открити.—
На дворане нам више не слүша,
Већ само ћути, само уводи,
А кадшто опет тешко уздане;
Кадшто му дробна сүза гдекоја
Из мутног ока падне на појас,
А кад што опет у грот удари
К'о с' ума свога да је сишао.—
Ја не знам шта се збило с Бодином,
Ал' ужасан је кад ме погледа,
Па стрепим, дркћем пред њим као лист.
Више се пута пренем иза сна

Па мислим: Бодин сплетке наше зна,
Да ласкавац нас који издао
Меко му срце да предобије,
А ушлив нама да се сломије.—
Даље се дакле не да чекати:
Одсудно, журно ваља делати!

КОСОР:

Искусио сам, и ја, на жалост,
Да нисам више мио њему гост,
Да с Бодином од неког времена
Превелика се збила промена,
Те кад му кажем, кад га питам што,
Ни речи неће рећи ни пошто,
Већ ћути као да је леден кам:
Из ока само што му сипа плам.

ЈАКИНТА:

Ти ваљда добро знадеш Бодина,
У жили крв му ватра је жива,
Па лако плане. — Али његов гнев
Живо и прође к'о и муњин сев,
По том је опет и питом и благ
Ко небна суза или голубче,
Те лако прашта приступ свакоме.—
Мало је људи такове ћуди:
И памет му је ваљда од срца,
Па неће скоро никог казнити,
Ил' ако ваљда кадшто и казни,
У другом часу већ се покаје,
Па сам на себе жали, да је строг.—
Ни мени неће већ да верује,
Ма мене воли — сам ми рекао
Ко очи своје, као народ свој.—
Ни мени неће већ да верује
Од стрица браћа бунтовничка му
Да свргнути га желе с' престола.—
Да Кочопар и браћа његова
Самртним гњевом на њ' се подижу,
И буне народ по сви крајеви.—

КОСОР:

У ствари нема, до душе, још ништ',
Ал' Бодин не сме тако мислити,
Е смеру нашем тад би било крај,
И открио би наш се замишљај.—

ЈАКИНТА:

Ту непобитна треба доказа,
Да огњем букне стара омраза,
Да свака тако сумња с' побије
И друкче мњење Бодин добије.—

КОСОР:

Крајње је доба, мислим, краљице,
Да дође једном већ до прелома;
Па ја сам тако удесио ствар,
Да Бодин неће више сумњати.—
Жупану Марку обећао сам
Да ће још једну област добити,
Ако онако буде делао,
Што би тек теби ишло у прилог.
Марко је на то одмах пристао:
Сад можеш с' њиме: као и с' воском.
Још стекох јуче најамника два
И улутство им дадох таково,
Да силом у двор дођу Бодину
И јавно рекну: мита добише
Од Кочопара и другова му,
Да кришом светла краља убију.—
Овај је пачин, к'о што видиш, прост,
Ал' ако и то не буде му дост':
Е онда сваки бадава нам труд,
Већ другчи треба удесити гуд!

ЈАКИНТА (за се)

Оваког врага као Косор тај,
Један пут раба црни пако тек;
Ал' бог, кад неће, морам с' врагови
Да мирни буду моји санови. (гласно)
Лепа ти хвала! Вешт ти замишљај
Неизвесности учиниће крај! (оду на поље)

Друга појава

БОДИН (дође и седне)
На свету све је пушта себичност,
Што креће справу сваког покора;
Потвора мукла, отровна гуја
Прљави језик сиком плази свој
На чисто име, добру намеру.—
Ласкање ниско, блудница вешта,
Од лепих речи кључеве гради
Па као црв се у праху вије
Док с' недокраде смејом лукавим
До вратаоца чистога срца.
На врати срца памет стражари,
Ал' и тај стражар, укротник страсти
Не може дуго речима лепим
Блуднице оне да се противи
Већ жртвом њеном постане тужном.—
Стражару срца, памети моја,
Блудница она и тебе куша,
Па зар да и ти посрнеш? И ти?
Ма имена ми, то неће бити!
То није тако, то бит' не може,
К'о саветници што ми рекоше!
Да браћа моја на ме устају.
То није тако! То је клевета,
Што ју је ниска злоба родила
Та суложница сплетке прљаве.

Трећа појава

МАРКО (дође) и Пребашњи
Честити краљу!
БОДИН:
Одлази! Иди!
МАРКО:
Ал' бура прети, вихар се диже,
А трудно време озбиљне часе,
Раба по тебе.

БОДИН:

Ужасан си ми!

Ја чисто штијем из душе твоје
Па добро знадем, куд и шта смераш,
Те нећу душе своје да губим.—

МАРКО:

Веран сам, краљу, био ти слуга.

БОДИН:

Барем се тако причало негда.—
Па шта би хтео? Није л' ти доста
Што сам ти полак богате Раче
Та; драги камен из моје круне,
У знак признања на поклон дао?

МАРКО:

Мишица крута, што ми је негда
За права твоја на браник стала
И данас верно тек теби служи.—
Награда нећу никаквих, краљу,
А што сам данас овамо дошо
То није друго, но што ме будна
Са тебе брига гонила веља.—

БОДИН:

Доста сам чуо, ни речи више!
Одлази с' миром.

МАРКО:

Да идем?... Збогом! (пође)

Четврта појава

КОСОР (дође) и ПРЕБАШЊИ.

У добри час!... У добри час!... Боже!...

Куда ћеш, Марко? Стани још мало,

Ка верна слуга нашег владара,

Ваља да и ти чујеш заверу,

Која се опет прот њега дигла.—

БОДИН (за се)

Случај је ово, ил' је договор?

Ал' није ово српског краља двор?

Ал', хајде, ништа, слушајмо даље
Те празне речи, те худе траље.

КОСОР:

Зар ниси чуо? Не знаш ли зар још,
Да с' против краља диго Кочопар
И с' њиме сва му браћа рођена,
Од освете кржаве вођена?

Па браћа свуда јавно говоре
Да ће да краљу престо оборе,
Што га је силом негда отео
Од Радослава, оца њихова.—

Завери семе не изеде вук,
А сриски ј' народ, к'о и други пук,
Лако се диже, лако се буни,
Јер пук је море, тек једно дүни,
Већ се таласа, већ се пенуши
Риче и хуји, кида и руши.

Уз Кочопара, кажу, пук је сав,
А Кочопар је, боме, храбар лав,
А лава није лако сломити:
Јуначки ту се ваља борити!

БОДИН (устане — за себе)

Отворио се црни ваљда ад
Па отрован на земљу плује гад?!

МАРКО:

Молим те лепо, краљу честити,
Од селе да се не мислиш срцем,
Јер срце је к'о лађа на мору
Што ветрови је гоне крилати,
Е свог крмара нема искусна,
Да поуздано води лаки брод
По сињет мора грдној пучини.—
Док ј' твоје срце такав, краљу, брод
Без свог крмара ума ледена:

Може ти вавек чувен бити род,
Ал' никад ништ' од твога племена.

БОДИН:

Неверство, преврат, мукла издаја,
Највећи, знадем, — злочини су то,—

Ни бог што не сме ником простити.
Немој ми дакле криво мислити,
Да злочин такав не смем казнити
Земаљски закон ако то иште.—
Ал' моја браћа нису кртине
У ноћном мраку подло да рију,
На завери да раде прљавој.
Всѝ соколи су, храбри Срби су,
Што смело кажу правду у очи
И самом богу, нек' мол' човеку!
МАРКО:

Ја нећу више ништа зборити,
Е свака реч ми овом приликом
Без успеха би, видим, остала
К'о самртника кад бих с' молитвом
С' црна му одра хтео подићи.

КОСОР:

Кад немаш више вере у мени,
У двору твоме ја сам излишан.—
Ал' ја понављам, што сам рекао,
Око те кивно узе на нишан.
Па ако није тако, Бодине,
Ево ти слуге, нека погине.

БОДИН:

Па није ... није ... није никада!
Ил' доказа ми дајте, доказа!
(чује с с' поља побуна)

МАРКО:

Каква је врења? Каква побуна?

Пета појава

ЈАКИНТА (дотрчи) и ПРЕБАШЊИ.

Бодине! Краљу, само кад си жив!

БОДИН:

Јакинто, љубо, збори, шта ти је?
Зашт' дробну росу сипаш пред-а-мном
Из мутнога неба твојих очију?

ЈАКИНТА:

Страх ме је. (чује се с'поља побуна) Чујеш?
Чујеш?

ГЛАС (:с поља:)

Хватај их!

БОДИН:

Ко виче то? Ко буни Бодина?

ЈАКИНТА:

Издаја, краљу, срамна завера,
Из ведрог неба изненадан гром
На прагу громко грми, ево, твом;
Па да ј' од кога ... већ ...

БОДИН:

Шта, већ? Реци!

Па био макар син ми рођени,
Наносити се неће главе!

ЈАКИНТА (:плаче:)

О!

БОДИН:

Бисерне твоје, Јакинто, сузе
И самом богу жалостиви чине,
А нек'мол' мени, твоме Бодину.
Па утри сузе! Збори, дане мој,
Казуј ми име издајниково,
Да казни дрског зловарника тог,
Што небо моје, што тебе врећа!
(:с' поља побуна:)

ЈАКИНТА:

Издајници су од твога рода!

БОДИН:

Шта рече, љубо? О!

ЈАКИНТА:

Чуо си већ.

БОДИН:

Зар Кочопар? Зар браћа?

ЈАКИНТА:

Браћа, ох!

Да црног греха, грдног покора!

БОДИН:

Рано сте дошли, лешинари, хај,
Да мртво моје тело кљујете!
Скријте се доле под црну земљу
Ископаћу вас својим ноктима,
Скријте се макар у голу стену
Блискавом муњом гњева ми страшна.
Сажећи ћу вам отровно тело!
ГЛАСОВИ (с поља:)
Унутра с њима, унутра!

Шеста појава

Два најамника, више дворана, први и други стражар (:носе у рукама мачеве:) и Пребашњи.

ПРВИ СТРАЖАР:

Свегла круно! Бог те благословио!
Моћна његова рука нека уклони од тебе
убилачки мач, а земља-тресан његов гњев,
нека сатре непријатеље твоје, који се на тебе ди-
гоше.

БОДИН:

Милост му веља нек му штити род!
Ал' чим се ови ту окривљују,
Што с' поља таку вику дигосте?

ДРУГИ СТРАЖАР:

Ови су зликовци, краљу, завереници, који су те
на престолу хтели убити. Ево им мачева што од
њих узесмо. Ал' нека ти све сами кажу. Чуј, па се
чуди, чуј, па стрепи!

БОДИН:

Чудит' се могу, стрепит' никада!
Коштуњава да смрт' је преда-мном,
Ни тад ми не би срце дрктало.

ЈАКИИТА:

Јунак си, знам, ал' камен да си тврд
Би олет краљу, прошао те кроз,

Са грдног чуда силан зимогроз
Јер с' таког чуда звезде падају,
А светло сунце бледи на небу.

БОДИН:

Ванредан мора злочин бити то,
Кад моје сунце бледи огњано!
Ал' бисер док с' не претвори у прах:
Не бој ми се, ја не знам што је страх!
(првом НАЈАМНИКУ:)
Казуј море, казуј истину!

ПРВИ НАЈАМНИК:

А каква би ми вајда била да лажем, кад ми већ
глава таман вреди толико, колико главица купуса.
Ја, и овај мој злодруг, кад нам људи од великог ур-
лива рекоше, па нам и доказаше, да ти српском на-
роду ниси пријатељ, да си најваљаније и најзаслуж-
није мужеве отпустио, народне установе и земаљске
законе укинуо, да си двор с' грчким изелицама и
пропалицама папунио, па сувише српски престо Гр-
цима предао: заверисмо се да те убијемо. Што наме-
ру своју не могосмо извршити, то је да богме по те-
бе срећа, а по нас несрећа, јер ти ћеш и даље кра-
љевати, а ми ћемо се већ који дан у паклу пржити,
ако је истина, што о њем попови приповедају.

БОДИН:

Човек је теби родитељ био?

ПРВИ НАЈАМНИК:

Не знам. Беше, истина, негда једна жена, која ми
је много пута рекла, да ми је мати, што ћу, хајде,
и сам да верујем ал' за оца свога не јемчим.

БОДИН:

О, бесне звери крвљу дојене,
Подругљиво што овде говориш
О оцу свом и својој матери;
Како ли можеш на прагу смрти
Да с' тако дрзак, тако безочан?!

ПРВИ НАЈАМНИК:

Бога не варам, врага се не бојим; јер да има бога, би ме одвратио од таквог злочина, а да има Бавола, би ме већ давно однео.

БОДИН (Другом најамнику)

Чуо си ваљда, разбојник овај
Гнуснога кол'ко ј' руга просуо

Пред самом круном и пред властелом.

Да чујем дакле шта ћеш рећи ти?

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Ја нисам тако речит, као мој друг,

Ал, кад сам имао толико душевне снаге., да се прот, тебе заверим и да рад извршења своје намере овамо доћем, имам је и сада, а да истину не порекнем.

БОДИН:

И грешна земља и сад стоји још,

И сунце ни сад не помрча још!

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Нема сумње, да је велики злочин на краља мача тргнути, ал' ни кеса дуката није незнатна ствар. —

ПРВИ НАЈАМНИК:

Јуда је Христа, кажу, за тридесет сребрењака издао; тебе су дакле, краљу, преценили.

ЈАКИНТА:

О, Боже мој!

КОСОР (Краљу)

Па верујеш ли већ?

МАРКО:

И сувише за краља доказа.

БОДИН:

С' тога сте ваљда тако безочни,

Што знате каква казна вас чека?

Ал', зашто више речи трошити?

Окујте их! А сутра напољу

За репове их коњима вежите,

Растргните им тело паклено

Нека их орли глађу морени

А црне вране леса стољетних

Нескладним граком кљују лакомо:
За издајнике немам милости!
КОСОР (Најамником)

Не бојте се, то неће тако бит:
Краљица светла, и Марко и ја,
Ублажићемо срчбу краљеву
И слободне ће пустити вас он.

ЈАКИНТА:

О, светли краљу, сад си јаростан,
А јарост није судац праведан.
Ти злосретници оруће су тек
У руци твоје браће маните.
Шта може листак, кад га планинска
Бујица хучна собом понесе?

Шта може зрно жутога праха
Кад га на крили вихар подигне?
Ако ме волиш, као тебе ја,
Молим те лепо, па и преклињем:
Донети немој сада пресуду
Јарости кад су облаци гњевни
Покрили сунце памети твоје.

БОДИН:

Право си рекла! Јакинто, љубо,
Опрости краљу што огњем плану
И што за часак заборави се,
Ал' то је много, кад ми робови
У очи кажу, да су најмљени
На престолу да убију ме мом. —

КОСОР:

А ко су били ти злосретници,
На такав злочин што вас најмили?

БОДИН:

Да, да! Ко беше тај? (мала почивка) Ко беше тај?

ПРВИ НАЈАМНИК:

Мени је већ и онако крај,
Па нећу више ништ' да говорим.

БОДИН:

Збори, море! Ја хоћу то да знам!

ПРВИ НАЈАМНИК:

Од хладне воде ако буде плам,
Од вране ако соко постане,
На западу нам сунце устане,
Ил' целат кад ми главу откине
Све рећи ћу ти онда, Бодине!

БОДИН:

Говори, робе!

ПРВИ НАЈАМНИК:

Зашт да говорим?

БОДИН:

Не дражи више змаја огњеног,
Јер мача, бога, живота ми мог
На славину ћу крв ти ударит'. (за се)

Овог је другог питомији глед,
Па осећаји ваљда нежнији
Још нису у њем' изгинули сви. — (другом)
Говори, реши, ко те навео,
Да убилачки на ме дигнеш мач?

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Ево ти краљу писма овога:

То нек ти место мене говори. (даје му писмо)

БОДИН (чита)

„Жалосном стању веће доста је,
На оружје нек народ устаје,
Тробојну нека дигне заставу,
И побе за њом у бој, у славу
Прот угњетача српског народа,
И зулумћарског мрског народа,
Што Грцима је земљу продао,
Народна права мукло издао
Па сад нам огњем и мачем прети
На сабљи да ће све нас разнети,
Што не можемо, и што нећемо
У табане да њега лижемо.
На ноге роде! Устај, буди се!
И славе своје старе сети се!
У име браће своје,

Кочопар”.

На ноге! Ха, ха! Срамота! Покор!
И сатана би згрозио се сам
Са нечувеног овог злочина!
Ко сме да збори још о зверови?
Та дивљег звера већ од човека
Не коти бесна кучка паклена!
И ја им још, и ја им веровах!
И ја их још у лице целовах!
Ал' ваљда нисам добро читао,
Ваљда је писму друкчији садржај?! (гледа писмо)
И није блешт, и варљив није сан,
Већ јава је, ужасна јава је!
На ноге! Ха, ха! Добро, на ноге!
Ал' тако с' никад не смирила ми
Благословена сенка очина:
Неверним подлим бунтовницима
Са овог ако простим злочина!
Па нек је тако! ... На ноге дакле!
Овамо, мачу. Овамо, сабљо,
Кроз тол'ко буре и тешке дане
Што сам вас славом носио свуда!
Крен'те се хуком стоглави змаји
Крилате слуге смртног ми зора,
Па отпаднике спржите срамне,
На краља што су устали свога
У дрској руци маче витлајућ'
А ватру нам на престо сипајућ!
Па неск је тако! На ноге дакле!
Целај се, небо, љуљај се, пакле!
А ти ужасна смрти, ходи,
Ти освету ми и срчбу води!

(Завеса пада)

ТРЕБИ ЧИН

(Скадар. Дворана)

Прва појава

ЈАКИНТА (сама)

Ни сад их нема! ... А ја по мору
Неизвесности у малом чуну. —
Чун нема крме, једрила нема,
А око њега таласи хучни
Бацају пену, к'о хат убојни,
Махнити што га јунак мамуза.
Ни сад их нема! ... А око мене
Као да силни гаврани гракћу.
Ил' испод каквог покрова црна
Самртни ветар на ме да душе.
Не могу даље! ... Не могу више!
К'о мрки вуци столетњег' леса
Ужасном што су морени глаћу,
Кад стаситога јелена стигну
Па ноктима га парају оштрим:
Тако и моје немирио срце
Парају нокти црног очаја. —
Тај црни очај, ухода клета,
И у сан ми се увлачи ноћни,

Па кад ми душа савије крила,
Да након рада мало почине:
Ухода прво бичем је шине
Потом у дивљи удари грохот
А смртни чело облије ми пот
А санци ми се ударе крили
Па ко да никад несу ни били. —
Потраје л' тако још неко време
Та неизвесност умориће ме;
Ал' шта се плашим? ... Ал' шта се бојим?
Утоли срце у грудима мојим! —
Савести чедо заман се грудиш
У шници душе заман се будиш
На твоје нећу слушати гукe
Нит' као баба склопити руке,
Да опрошгаја од тебе молим,
Већ голом душом и срцем голим
За децу своју све ћу чинити,
Макар у крви знала плинити!

Друга појава

КОСОР (дође)

Каквог ми носиш гласа? Говори!
Е да л' се наши изасланици
Вратили веће? Ил' ако нису,
Јеси ли чуо кад ће доћи?
Хоће ли с' њима и бунтовници?
Ил' ваљда нас је ко год издао,
И смерове нам осујети тим?
И ја се чудим, што их још нема,
И што не дају од себе гласа. —
Улак, што сам га пред њи послао
Рапом се зором данас вратио,
Ал се с' њима није сусрео. —
Добро би било, ако би ваљда
Весника другог послали пред њи.

ЈАКИНТА:

Да на орлујски полети крили. —
И то би дуго по мене било!
Небеска стрела може тек тако
Ка' што би сада Јакинта хтела:
Неизвесност је очајев близанац. —

КОСОР:

Стрељивост је онај златни мост. —

ЈАКИНТА (упада му у реч)

То није мост, већ тешки окуви;
Душа ми никад носит' их неће!
Немој ми више да је спомињеш,
Већ раци право, тако био жив,
Имаш ли наде, да ће умишљај
Жељени успех да нам крунише?

КОСОР:

Из звезда не знам ни ја читати,
Нит' верујем, да има сагане,
Ал' ако има збиља врагова:
Нека те није никад ни бриге,
Е врага два онака посласмо
И Велзевула што ће омахнут!
А нек'мо л' твоје луде робаке,
Што свакој лепој речи верују.

Трећа појава

Марко (долази) и Пређашњи.

ЈАКИНТА:

Добро ми дош'о! — Здраво, весело!
Честити Марко, добро ми дош'о!
Још никад никог не очекива
Тако немирно и тако жељно
Ко тебе, Марко, верног слугу свог. —
Е да л' ми добра носиш хабера?

МАРКО:

Успех ми није баш понајбољи,
Е позир су ми неки одбили,
Па не хтеше ме ни да слушају,
Нити ће, веле, дотле пред краља
Док изелице и чанколизе
Не прогони из двора грчке све
А Косора сплеткаша пакленог,
Не раскида на коњски репови.

КОСОР (за се)

Да раскида на коњски репови?
Лепу ми срећу желе заиста! — (гласно)
Нека је тако! Нека погинем,
Тек светла наша добра краљица,
Нек' мирно своје снове борави;
Да сто живота с' тебе изгубим,
За мене мала жртва би била!

ЈАКИНТА:

Веран си слуга, — лепа ти хвала! (Марку)
Ал' казуј даље, шта сте свршили?

МАРКО:

Када бих редом све ти казив'о
Само бих теби чинио криво:
Време је живот, то сваки знаде,
Твој слуга неће да ти краде.
Него у кратко све ће ти рећи
И одмах на ствар, краљице, прећи.

ЈАКИНТА:

Молим те, збори — нека је дости —
Немој да свиснем с' радозналости.

МАРКО:

Вече је било, — робаци твоји
Код Кочопара искупили се
На пријатељски збор и договор,
— Као што мени после рекоше. —
Кад ја унутра, и кад им рекох
Да поклисар сам краља Бодина,
И да сам дош'о, у име краља,
На збор овамо да их позовем:

Прво се с'места Градислав диже
И пред нама дубоко с' поклони,
Па потом рече јавно на збору
Да му је краљев позив заповест.
И да ће одмах с' нама у Скадар. —
Бранислав, брат му, дични војоковоћ,
И син овога млади Предиња,
Одзваше ми се одмах позиву,
Ал' Кочопар и друга браћа му,
Ударише по звечни мачеви
И планув гњевом још невиђеним
Осекоше се на ме махнито
И назваше ме подлом невером
И најамником твога Косора. —
ЈАНКИТА:

То је ужасно! ... Молим те, стани!

МАРКО:

Ја сам их заман уверавао,
Да краљ је њима све опростио,
И искрену да жуди измиру:
Они ме несу хтели слушати,
Већ осуше те грдњом великом
И назваше те љутом аспидом
Што Бодинову чисту трујеш крв
И сплеткама дубоки копаш јаз
Међ краљем и међ робаџима му,
Стубови што су трона његова.

ЈАКИНТА:

Зар и прот' мене?!

КОСОР:

Зар и прот' тебе?!

Јадничко робље сунца се маша!

ЈАКИНТА:

Зар и прот' мене? (Косору) До сад је само
На тебе хала дизала главу.
Тако је... тако. Зебља је моја
И основана и оправдана!...
На вешалима нека се суше!
Шта велиш?

МАРКО:

Ја се потпуно слажем.
Ја не знам змије, да је захвална,
Па макар да је у недри носиш...

ЈАКИНТА:

Да су ми муње огњане слуге,
У срцу би их с'њима стрељала!
Ал' где су дакле који су дошли?
Ја овде јоште никог не видим!

МАРКО:

Одмах ће доћи... Мени је чудно,
Што тако дуго изостају. Јест,
Ја мислим, да је...

ЈАКИНТА (упада му у реч)

Сумњиво.

МАРКО:

Сумњиво?... Није... Вукан је с' њима,
А он је веран слуга краљичин.

Четврта појава

(Долазе више дворана)

КОСОР (Краљици)

Званци се купе веће, краљице,
Хајдемо дакле, да с' уклонимо.

ЈАКИНТА (Косору)

Право си рек'о... узбуђена сам,
Па не бих знала себе свладати
Оштрија кад би пала која реч.
(Оде. — Марко и Косор за њом)

Пета појава

Бранислав, Градислав и Предиња (дођу)

БРАНИСЛАВ:

Значајан мора да ће бити збор,
У свечаној је ризи цео двор. —

Баш ми је мило, што сам дошао
Што Кочопара нисам слушао,
Што велеважног, што собета тог
Учесник и ја бићу народног.

ГРАДИСЛАВ:

Озбиљни, --- брате, — мора да су дни
Кад великани позвани су сви:
Ваљда ће опет мач из корица. (за се)
Никад овако сумњива лица.

ПРЕДИЊА:

О, кад би опет пукли громови
И кренули се бурни ветрови
Близанци страшни крвава боја,
Да једном веће и сабља моја
На ужас кивном врагу засевне
И варнице да на њ' сипа гњевне!

БРАНИСЛАВ:

Окај се таке беседе, дете,

ПРЕДИЊА:

Нек мирно брза времена лете.
Нисам ли твој син?

БРАНИСЛАВ:

Ти не знаш јоште шта су бојеви.
Паклени када страшни врагови
Окова својих ослободе се
Ужасом кад се селена тресе
Кад им у руци буктиње гору
Што вале суше дубоком мору
Кад неумитну смрт бичем гоне,
Преврћу села и руше троне,
Када све реке крвљу потеку
А у јауку и у лелеку
Кад одојчади врисак се губи
А рањен јунак шкргуге зуби,
Кад нема нигде куће, кућишта
Хлабене воде, тиха огњишта,
Пастирске врале, човечјег гласа,
Нити по сели лавежа паса;
Петлова када не пева грло

Већ све је мртво, све изумрло,
Само што црне, грабљиве вране
Нескладно гракћу са суве гране. —
Ја добро памтим бојеве љуте
Мерио сам им крваве путе:
Језик ми дакле речи не бира:
Да бог да српству дугога мира,
А нашем краљу здравља и среће!

ПРЕДИЊА:

Баш хтедох рећи, докле ћеш веће?
Ал' слава, оче! ... О њој ми збори!
Ох глени лице како ми гори!
Заиста, бабо, срам ме убија,
По образу ми крв крвцу вија,
Ил' шта ће овај мач ми о бедру?

ГРАДИСЛАВ:

И ја ћу рећи једну, ал' једру:
Соколич' нек' од сокола учи,
Па док до звезда не може с' крили
Нека у миру у гвезду седи.

ПРЕДИЊА:

У гвезду седи? Срамота, зазор!
Стид бих ме било да сам и жена!

БРАНИСЛАВ:

СТИШАЈ СЕ, СИНЕ, ЛАКО ТИ МОЖЕ
ДУШУ ДА СПАЛИ ТАЈ ВЕЛИКИ ЖАР. —
(дворанима)

ДА ЖИВИ КРАЉ НА ДИКУ РОДУ СВОМ
А ДУШМАНУ НА ТРЕНЕТ И УЖАС!
ДУГО ДА ЖИВИ СРЕТНО И СЛАВНО!

ГРАДИСЛАВ и ПРЕДИЊА:

ДА ЖИВИ БОДИН, СРЕТНО И СЛАВНО!

БРАНИСЛАВ (Градиславу)

МА ПОГЛЕ, БРАТЕ, ТЕ УГУРСУЗЕ!
НИЈЕДНОГ ГЛАСА ИЗ ПУСТА ГРЛА.

ГРАДИСЛАВ (Браниславу)

ДА МОГУ, БРАТЕ, УЛИЗИЦЕ ТЕ
СВОЈОМ БИХ РУКОМ РЕДОМ ПОВЕШ'О. —

ПРЕДИЊА:

Ко ли је овде краљ и владалац,
Кад ћугите сви к'о заливени,
Кад Србин српског краља поздравља?

(Дворани мрмљају)

БРАНИСЛАВ (Градиславу)

Чујеш ли псине, како ли реже? (гласно)

Ваљда вам није по ђефу било,

У дичном двору српскога краља

Што српско име Српче спомену?...

ГРАДИСЛАВ (Браниславу)

Ваљда се нећеш с' њима препират?

Та ти подлаци несу достојни,

Ласкавао да те у пету љубе.

БРАНИСЛАВ (својима)

Право си рек'о... Тако ми мача,

У мал' се опет не заборави!

Ал' шта ће ове чанколизе ту?

Глени их само, како нас мере!

ГРАДИСЛАВ (својима)

Боме нас ови попреко гледе.

БРАНИСЛАВ (својима)

Погле их само, како шапућу.

ГРАДИСЛАВ (својима)

Чувај се, чувај; ја бих рекао,

Да главе наше овде играју.

БРАНИСЛАВ (исто)

Уходе ли смо?

ПРЕДИЊА (исто)

А ко каже то?

БРАНИСЛАВ (Предињи)

Лагано, сине. (гласно) Уходе ли смо,

Што уходнички мерите нас ту?

ПРЕДИЊА:

Нисте ли чули? — Одговарајте!

(дворани мрмљају)

ГРАДИСЛАВ (за се)

Чудо и покор! Ох, луда главо!

Та то је подло ... то је издаја!

Зар није више ни клетва света?
Куд сам се део? То не може бит'!
Моја је зебња неоснована!
Та краљ је човек ... Баш с' тог' и може:
Баво је анђ'о према човеку (Браниславу)
Глени их само!
БРАНИСЛАВ:
Обеси ли их!
Презрења огањ нек ми их спали!

Шеста појава

Краљ Бодин, Јакинта, Косор и Марко (дођу) и
Пребашњи.

ГРАДИСЛАВ:

Да живи Бодин! Да живи српски краљ!

СВИ:

Да живи Бодин! Да живи српски краљ!

БРАНИСЛАВ (Градиславу):

Јеси л' их чуо, како се деру,
Ко с' црне куле утине ноћне?
Сад их ни српско име не врећа.

БОДИН (седне на престо):

Одушевљени усклици ваши
Нови су знаци верности ваше;
Да могу бих вас загрлио све
Као што отац грли синове.—
Од кад на овом престолу седим,
Брига је моја највећа била,
Да отаџбину усрећим своју,
А народ новој слави поведем,
И семе мира свуд да посејем.

БРАНИСЛАВ:

Свечанијега има ли часа,
Но кад се владар с' престола сиђе
И скине своју круну са главе,
Да чује жеље, чује и жалбе,
Васколикога народа свога!

БОДИН:

Непрестано сам бригу водио,
Да закони се добри донесу,
У земљи да се зло истреби сво,
Врлина, верност, да се награди,
А издајници да се жигошу.

ГРАДИСЛАВ:

Ох, светли краљу, пружи ми скута,
Да га пољубим!

ЈАКИНТА (краљу):

Не веруј змији.

БОДИН (за себе):

Ни црта им се још не промену,
Нит' који руди, нит' који бледи ...

БРАНИСЛАВ:

Ох, светла круно, свака твоја реч
На рањеном је срцу мелем мом!

БОДИН (за се):

Где притворника!...

КОСОР (Краљу):

Чувај се краљу:

На леду можеш лако клизнути,
А ти си веће давно на леду.—

БОДИН:

Сазвасмо, ево, веће народно,
И жалбеника да се чује реч,
А понајвише из тог разлога,
Да верне своје наградим слуге,
А бунтовнике и издајнике
Да праведноме суду предамо.

БРАНИСЛАВ:

Баци им тело гладним вранама!

ГРАДИСЛАВ:

Камењем нек' их робље побије!

БОДИН:

Камење? Вране? Ах, то је строго!
Краљ не сме никад милости извор
Да запечати ...

ЈАКИНТА (краљу):

Чувај се, пази,

Још мало само, па све пропаде.

БОДИН:

Срце ме боли, што морам рећи

Да држављани нису мени сви,

У свако доба верни остали,

Већ дигоше се против престола

И против главе помазане ми.—

Срце ме боли, што морам рећи,

Да издајника круне краљеве

И овде има у овом збору.

БРАНИСЛАВ:

Истреби их до седмога колена!

ГРАДИСЛАВ:

У тамницама живи нек' труну!

ПРЕДИЊА:

И не видели сунца никада!

СВИ:

Тако је! Тако!

БОДИН:

Заиста, тако.

С' назори ваши и ја се слажем,

А пресуда је ваша праведна —

Прот' једногласне ове пресуде

Призива даљег никаква нема. (роџацима)

Казну сте сами ви предложили,

Па нека буде по беседи вам:

Под земљом живи изгинули сви,

Е, издајници ви сте краљеви!

БРАНИСЛАВ:

Издајник? ... Боже! Ах, то је много!

Полудићу!

ГРАДИСЛАВ:

Да црне завере!

ЈАКИНТА (краљу):

Погле их само, како ли бледе,

Па реци једном, да л' си уверен?

БОДИН:

Предајте сабље ... Зар нисте чули?

Предајте сабље да од срамоте
У корицама не поцрвене,
Што издајничка рука их паше.
БРАНИСЛАВ:

Ако је шала, доста је било,
Ако је збиља, доказа, краљу!

КОСОР (Бодину):

Променули сте ваљда улоге,
Те роб од краља иште доказа!?

БОДИН:

Доказа? Добро ... Нека приступе
Њихова она најамника два.—

Седма појава

(доведу Најамнике а Бодин сиђе с престола)

БОДИН:

Смете ли њима у очи рећи,
Од Кочопара и другова му
Да богатого мита добисте,
Да убијете кришом краља свог?!

ПРВИ НАЈАМНИК:

Тако је, краљу! И не видео
Никада света ако ј' другчије!

ПРЕДИЊА:

Живом ти, — лажо, — језик трунуо,
И отрован ти, — бог д'о дах,
Приступит' да ти нико не може
Већ да с' гнушањем бежи од тебе
К'о испред бож'ја лица сатана!

БОДИН:

Па зар већ и та гуја уједа?
Тако ми мача, ти дрзко збориш!...

ПРЕДИЊА:

Нисам ли унук славног предка твог?

ЈАКИНТА (краљу):

Чујеш ли цврчка?

БОДИН:

Сви сте једнаки,
Тигрови само тигрове коте! (другом Најамнику)
Јеси ли чуо, што ти рече друг?...
Је л' збиља тако?

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Света истина.

ГРАДИСЛАВ:

Ја ове људе никад не видех,
Вере ми, краљу, лаж им свака реч.
Кивна је ово сплетка паклена.
И потпора и ниска клевета,
И злочин што на небо вапије!

БРАНИСЛАВ:

Ја другчијега иштем доказа!
Казни ме краљу, ако сам ти крив,
Ал' тих јадника изказ пред-а-мном
Никакве нема никад важности.
Ако на таке битанге слушаш,
Косору онда отворен је пут,
И сваком главом мож' се сиграсти,
И смакнути је, ако му је ћеф! ...

ЈАКИНТА (Косору):

Видиш ли краља, како ј' замишљен?
Ал' ја се бојим, да се осети.
Шта ћемо сада?

КОСОР (краљици):

Не бој се ништа,
Коцка ће одмах да се окрене. (гласно)
Честити краљу! Као што видим,
Искази ова грађанина два,
Теби никако нису довољни.—
Ал' питај Марка, твога жупана,
Нека ти каже шта је видео:
Њему ћеш ваљда и ти вероват'!

ПРЕДИЊА (за се):

Да не знам, да сам на грешној земљи,
Бих помислио, да сам у паклу,
Јер земља нема тол'ко стршљења

Да тако дуго на плећи своји
Сатане носи ...

БОДИН:

Па чујмо дакле: Казуј истину!

Шта вели Марко?

МАРКО:

Немој да казниш верног ти слугу,

Ако ће ваљда беседа моја

Да непријатна буде по тебе.

БОДИН:

Говори!

МАРКО:

Елем, као што знадеш,

Ја одох с' другом својим Вуканом

Да позовемо роџаке твоје

На пријатељски збор и договор,

Рад споразума и рад измире.

Роџаци твоји — знаш које мислим —

Користећи се с' плаштом вечери

Присташе своје — доста их има —

Позваше све на веће велико. —

Кад ми унутра где је збор био

— Где прерушени притајсмо се —

А оно пуца грдња највећа

На тебе, краљу, и на краљицу. —

Назваше тебе тигром, тираном

И пијавицом свога народа.

Још рекоше од оца њихова

Насилно да си престо отео

И крвљу га укаљ'о његовом ...

БОДИН:

Тако је дакле?

МАРКО:

Тако је краљу!

БОДИН:

А!... Дакле тако? Тигар? Зулумћар?

Трона би хтели, жезла и плашта?

БРАНИСЛАВ:

И то је лаж и то је потвора!

БОДИН:

Потвора? Лаж је? Где безочника!...

На страну сротство! Утоли срце,

Јер из недара ишчупаћу те

И орлима те бацити гладним!

А! Дакле тако?... Ал' шта се јадам

К'о каква баба? Предајте сабље!

ПРЕДИЊА:

Ал', светли краљу!

БОДИН:

Ни речи више!

Предајте сабље! Морија, куга

Истребила вам семе проклето,

А ја ћу траљом свога презрења,

По змијским да вас шинем очима!...

Па је л' то казна? То није ништа!...

У гвожђе их до грла стегните,

И вртите их на дно тавнице

Нека их кужни задај умори,

А када грешне испусте душе,

Трула им тела бац'те орлима!

Краљ заповеда! Јесте ли чули?

ГРАДИСЛАВ:

О, стриче, стриче!...

БОДИН:

Нећу да чујем!

Као мисирска див — пирамида

Нек падне на ме голема клетва

За вама ако игда узданем.

И нека ми се осуше очи

Ако се са вас игда заплачу!

(Диздари одводе обезоружане сужнике, а потом сви оду)

(Завеса пада)

ЧЕТВРТИ ЧИН

(Дубровник. — Бојно поље)

Прва појава

БОДИН (сам):

Изгубио сам већ тол'ко људи,
А узалуд су сви моји труди;
Дубровник стоји к'о сион — гора
А среће моје не свиће зора,
Већ клетва божја к'о да ме стиже,
Са ступња славе падам све ниже.
Даница моја све већма тавни
А негда моји барјаци славни
Везени сувим жеженим златом
Укаљани су сремоте блатом,
А војска моја што толко страда,
Кукавно бежи испод тог града,
Из којег змаји излећу зорни
Јунаци храбри и ратоборни.
Срамно се морам вратити дома,
Да Дубровника не гледам више
Што незајазно гута ми војску
К'о Молохово огњено грло.
Да с' дома вратим? У сну, на јави,

Подругљиви да слуша́м њихов грот
И да ми увек у уву звони
Као поноћних вештица врисак?
Нека се дигне јаук и лелек,
Као на страшној Кокити реци,
Нека крваво потече море,
Што ено и сад хуји и бруји —
Ал' ја се дома вратити нећу
Злосретну моју од стрица браћу
Док не ухватим и не повешам
На главном тргу крвавог града.
Ја нећу ићи! Ол' шта би рекле
О мени жене? Ја нећу ићи,
Ја морам мети својојзи стићи
Па ма се море разлило с' вали
Па ма и тврдо да с' небо свали!
(чује се глас трубе)
Опет се бију, опет се кољу.
Чисто се земља под-а-мно́м љуља:
Упоран мора да с' заметну бој.
Хоће ли једном, хоће ли ратна
И на ме срећа да се осмехне?!...
Боже промова! Боже холуја,
Благослови ми сабље и маче,
И победним их круниши венцем!
(Чују се опет трубе)
Јасније труби, трубачу јадни,
Кад мене неће, нек чује тебе!

Друга појава

(Весник долази)

БОДИН:

Како је? Шта је?

ВЕСНИК:

О, светли краљу,

Душман пам десно сломио крило,

И посекао много јунака,
Па сад нам војска опет уступа...

БОДИН:

Стани, кукавче!

ВЕСНИК:

Морадох рећи,
Е, Косор мени строго наложи
Све да ти кажем.

БОДИН:

Доста сам чуо!
Шта стојиш? Иди... (Весник оде)
Срамота! Покор!
И опет нова рђа на мачу!

Трећа појава

(Долазе више копљаника)

БОДИН:

Зечеви, гуске! Куда сте нагли?
Натраг, кад кажем! (оду) То ти је војска!
Заслужила је, да је на тргу
Маторе бабе метлом шибају!

Четврта појава

Косор и Марко (добу с' голим сабљама) и Пре-
башњи.

КОСОР:

Честити краљу, бог није с' нама,
А сатана је с' бунтовницима:
К'о летњи вихар увело лишће
Разнесе нашу јуначку чету.

БОДИН:

Јуначка чета? Па срамно бежи,
К'о голуб кад га орао гони.

МАРКО:

Срби се, краљу, јуначки били,
И борили се као лавови,
Ал' најамници у рупе хтеше
К'о мишеви кад мачке осете.

БОДИН:

Док су сви Срби уз мене били,
На заставу нам не паде љага,
А слава нам је чистија била
Од белог снега на Дурмитору!
Јуначка чета! Да нисам, к'о сам,
И кад бих хтео, да себе каљам,
Преслицама бих све их потук'о!

МАРКО:

Црна је, што смо донели ти вест,
Ал' како не би још грђе било,
Уклонимо се, велим, одавде,
— Не мене, краљу, већ тебе ради —
Јуре бунтовници, што брже јуре
Него с' брегова летња бујица,
Лако нас могу и да опколе
И разнесу нас на сабљама све.

БОДИН:

Па нека добу! Не! Ја не чекам!
У славу! У бој! (истргне мач) На поље, муњо,
Којом сам своје и српско име
У звезде рез'о! У бој! У славу! (Оде, — За њим

Марко)

КОСОР:

Ужаснији је, нег' огњени змај,
Ил' него рањен у пустињи лав;
Кад репом шиба земљу прљаву
А модра крв му очи прелије.
Од краља нема бољег јунака,
За њиме! У бој! (пође)

Пета појава

Кочопар (дође с голом сабљом) и Пребашњи.

КОЧОПАР:

Стани, крвниче!

Ако ти није блудница мајка,
А бабо целат, што с' крвљу храни,
Не бежи, стани! На сабљу сабљом,
Јуначки мегдан са мношћу да делиш!

КОСОР:

Змија и жаба, самртни греси
Од тебе мени нису гнуснији.

КОЧОПАР:

Држ' се!

КОСОР:

Брани се! (мачевају се)

КОЧОПАР:

Не бој се, тигре,
Да сабље немам, бих и зубима
Распорио те као јање вуц! (мачевају се)

Шеста појава

(Краљиша дође)

КОСОР:

Брани се...

КРАЉИЦА:

Јаој! (оде)

КОЧОПАР:

До врага с' тобом! (рани Косора и овај се стро-
пошта)

КОСОР:

Умрећу ... јаој... Не могу даље.

Помоћ... помоћ... ах! (издане)

КОЧОПАР:

Нема га више.

С' једним је врагом мање на земљи.

Народна клетва нек' ти ј' опоменик! (оде).

Седма појава

ЈАКИНТА (дође)

Хватајте га!... Помоћ!... Хватајте га!

Никога нема, никога нигде.

А разбојника крвава рука

Краљевског дома звезду погаси!...

Ал' где је Бодин? Ваљда је и он?...

Силени боже, не остави ме!

На злу сам месту... Бежим одавде.

Ох, јаој мене! Бодине, где си? (оде)

Осма појава

Краљ Бодин, Марко и свита (дођу с' развијеним заставама)

БОДИН:

Сломисмо крила крвног душмана,

Одбисмо му упорни нападај

И принудисмо змијске породе

Да с' опет натраг у град повуку. —

Ах, то је славна победа била!

Уверени смо, да нам врагови

Промолиг неће скоро рогове.

МАРКО:

Ужаснији од тебе није гром,

К'о хитра муња међу облаци,

Севао мач ти у боју страшном.

БОДИН:

Скоро ће бити, па ћу растурић'

То клето гнездо отровних змија,

Што праведном ми гневу пркосе.
(спази Косора)
Ал' ко је ово?... Косор па мртав! ...
Да грдне ране!... Пољубите је!
Кроз та крвава широка врата
Излетио му племенити дух!
Ко ли га уби? Што сте умукли
К'о да вам стене на груди паше?
Реците, к'о ми Косора уби?

Девета појава

Јакинта (дође) и Пређашњи.

ЈАКИНГА:

Кочопар, краљу! Јест, он је био,
На превари што уби Косора. —

БОДИН:

На превари?

ЈАКИНТА:

Јест, јест, на превари.

Очима својим ја сам видела.

Кочопар дође крвав до грла,

Те ј' Косора на мегдан позвао,

Ал' овај мача не истргну још

А Кочопар га већ прободe.

БОДИН:

Кочопар? Добро... Чекајте, змије,

Освете огањ разбукт'о се већ:

К'о ватра плеву спржићу вас све!

Краљевски ћу га сахранити. Ох,

Кад је тако морало бити!

Облачите се у црну ризу.

Кад ми је сунце поноса зашло,

Сјаја у двору нека нам нема!

(Завеса пада. Промена)

(Под градом Дубровником)

Десета појава

Копљаник (дође) (из града излети стрела)

КОПЉАНИК:

А шта ме стрељаш? Боље би било,
Да се предате краљу честитом,
И поклоните пред њим до земље
И молиге га сви за опроштај,
На њега што сте мача дигнули
И истурили барјак издаје.
Оруже ако не положите,
Преврнућемо из основа град,
И разнети вас на сабљама све.

СТРАЖАР (с' бедема)

Јунаци, велиш? Кад сте јунаци,
Хајдете горе? ми вас чекамо!

КОПЉАНИК:

Луда си и ти, к'о и вођа твој,
Е главу своју у торби носиш
И противиш се гњеву краљевом.
Кад видиш данас ужасан призор,
Који ће скоро да се прикаже:
Пребледићеш к'о крпа какова,
А крв у жили следиће ти се:
К'о браћа што ће Кочопарева
И ви ћете да главом платите
Дубровник ако не предате нам.

СТРАЖАР (с' бедема)

Ми нисмо жене да се плашимо,
Нит' ћемо дотле града предати,
Док једне главе на рамену је. —
(чују се бубњеви и глас трубе)

КОПЉАНИК:

Чујеш ли бубањ? Чујеш ли трубу?

Једанаеста појава

Кочопар, Хвалимир и Страхиња (укажу се на бедему) и Пређашњи.

КОЧОПАР:

Шта је? Нападај?

КОПЉАНИК:

Не бој се, није:

На губилиште браћу ти воде.

КОЧОПАР:

Иструнуо ти језик, скрнавче!

Дванаеста појава

Бодин, Марко, Бранислав, Градислав, Предиња, Целат, Пратња и Пређашњи.

БОДИН:

Станите! Тако!

БРАНИСЛАВ:

На прагу смрти

Кунем ти се, да није истина,

Што ниска сплетка на ме потвори!

ГРАДИСЛАВ:

Божија тако углед'о лица

Како сам краљу, теби скривио!

ПРЕДИЊА:

Ја нећу више трошити речи

Слободан човек никад не клечи,

Нити ће икад молити тигра,

Ма да му глава сто пута игра.

Вуци ме, гујо, лако ћу мрети,

Па нећу тебе још ни проклети

Већ живом муњом презрења свога

Ударам печат сред чела твога.

МАРКО:

Чујеш ли змију? Још и сад сиче!
Садиш ли отров? Отров ти ниче!

БОДИН:

Обзнаните још једном народу
Нека и опет чује и памти
Защо ће ови да се погубе.

МАРКО:

Бојници! Браћо! Народе!

СВИ:

Чујмо!

МАРКО:

У име нашег светлога краља,
Венцима славе што је овенчан
Обзнањујем вам ову пресуду:
„Краљева браћа заборавише
На дужност своју према владару,
Те истурише барјак усташки
И дигоше се на свога стрица
На помазана краља њихова,
Да насилно га свргну с' престола
И најамнички да га убију.
Стражари будни краља честита
За времена тај злочин открише,
И почем је тај злочин доказан,
Те свака даља сумња престаје:
То ће се неки бунтовници сад
Целатског мача гњеву предати.
Бунтовника је јоште и више
Који се испред праведног зора
Честитог краља, ето, у тај град
С' присталицама својим склонили
Те пљуском стрела поздрављају нас.
Како би дакле и ти злосретни
Издајници из града видели
Каквом се казном казни издајник:
То ће се сада пред овим градом
Да бунтовници јавно погубе“.

БОДИН:

Је л' збиља тако?

МАРКО:

Тако је, краљу.

БОДИН (за се)

И ја још ни сад нисам уверен!

Из срца мога, у овом часу,

Као тужни чујем неки глас,

Што дрхатом ми овако збори:

Потвора, лаж је, клевета је све

И врашког ума измишљотина!

МАРКО (за се)

Опет се мисли, ... чудног човека,

Да га сад когод лепо замоли:

Би браћу своју помиловао. — (Гласно)

Смртна је казна већ обзнањена:

Предај целату мач.

БОДИН:

Целат и мач? (Марку)

Шта велиш, Марко?

МАРКО:

Предај, краљу, мач,

Ал' ваљда ниси шалу збијао?

БОДИН:

То нисам ... нисам ... Ево га, узми! (преда му мач)

МАРКО (преда целату мач)

Ево ти мача, врши пос'о свој!

КОЧОПАР (с бедема)

Врати свој мач на место његово,

Од мача и ти да не погинеш!

БРАНИСЛАВ:

Ох, стриче, стриче, ја праштам теби!

ГРАДИСЛАВ:

Невину ћеш крв пролити. Хајд'мо.

(Чују се бубњеве и глас трубе. Сви полазе)

КОЧОПАР:

Пресуда твоја неправедна је!

Ишти натраг свој мач. Станите! Ох!

БОДИН (у поласку, за се)
Доцне је... доцне... њима је већ крај. (Оду сви)

Тринаеста појава

(Ветар душе, севају муње и грми)

КОЧОПАР (силази се из града)
Станите!... Стан'те! (грува у врата) Отварај
врата!...
Отварај врата!... (грува у врата) Пуцај, железо!
(растави врата и добе)
Одоше... крај је... Доцне је, доцне!
Пашћеду дакле поносне главе
К'о какве круне с' чела владара. —
Ох, драга браћо, зенице српства,
Тешко ли вама!... Српство већ нема
Очију својих, да вас оплаче:
Ослепило је, што изгуби вас!
(Ветар душе, севају муње и грми)
Ветрино, дувај! Пуцајте громи!
Разнесите му крвави престо,
Сажежите му дворове светле,
Из осовина издигните свет,
У неизмер га хуком вргните,
Нек васионе страшан стоји лом!
(Душе, сева и грми)
Боже свемира!... Прљаву земљу
Што бичем шибаш гњева праведна
Свемоћ' ми твоју, свемоћ твоју дај,
Целагову да руку скаменим,
Коштунјаву да смрт оборим
И не дам браћу пљену њезину.
(Грми и душе)
Кукавни вегре!... Јадни громови!
Та крвав престо и сад стоји још,
А над-а-мном се небо не ломи! (тргне мач)

На пољу, мачу! Да, с' тобом ћу сад
Прот неба, пакла, врага и бога,
Прот васионе целе сам ћу... сам! ...
(излети напоље)

(Завеса пада)

ПЕТИ ЧИН

(Скадар. Краљева изба)

Прва појава

Јакинта и Марко (дођу)

МАРКО:

Госпођо светла, време пролази,
А награде још несам добио.
По целој земљи свуд је гробни мир:
А на бедеми Дубровник—града
Бодилова се вије застава.
Кочопар, да, и браћа његова
У Цариград се златни склонили
Испред осветног мача краљевог,
А они што их целат погуби
Из града свог се неће вратити.
Бојазни нема више никакве,
Бодина да ће свргнут' с' престола,
И деци твојој владу преотет'! —
Госпођо, питам, где је награда?

ЈАКИНТА:

Зар не видиш? Ох! Краље је болестан,
Из двора никад никуд не иде,

А меће ни да са мном говори...
Прегрпи ми се. Кад оздрави краљ,
Ја ћу му верно све саопштити,
Услуге твоје према престолу,
Те краљевски ће да те награди.
МАРКО:

Е, светла госпо, то је све лепо
Па ако сутра испусти душу,
Србија новог краља добиће,
Којино ваљда неће бит' вољан
Области своје другом да дели...
Па зар ти ниси на то мислила?
Ал' светла госпо, ја знадем тебе,
И баво може шегрт ти бити,
Јер лукава си, мукла дволична,
Досетљива и мудра к'о змија,
А глатка као танка јегуља.
Молим те, немој, да се застидиш,
Па румен да ти лице облије,
Ал' сад смо сами, нико не чује,
Ту нецријатну нашу преширку. —
Немој никако дакле мислити
Да ћеш из руку утећи мојих,
Што ја сад иштем, то мора бити,
Још данас мора... одмах Јакинто!

ЈАКИНТА:

Шта мора бити?

МАРКО:

Да ти и Бодин,

Потпишете ми ову исправу.

ЈАКИНТА (узме писмо и раздере га)

Безобразниче, безочна муво!

Дахнем ли само, одпирићу те,

Ил' као црва ногом згазити. —

Нисам ли зар ја твоја краљица,

Те тако дрско нападај' ме смеш?

МАРКО:

Краљица?... Хе, хе! Јадна ти мајка!

Ниси ли Србе од овог двора

Плеткама својим истиснула све,
 И завадила оца са сином
 И верну сестру са својим братом
 И честитога краља Бодина
 Одвратила од свога народа?...
 Краљица?... Није!... Сатана си ти!
 Са тебе немам више мирна сна,
 Са тебе не знам ни молитава,
 Са тебе не смем, куго, клекнути,
 Ни пред распеће, ни пред икону!
 И да не беше тебе, Јакинто,
 И твог љубимца, подлог Косора
 С' ким си и љубав, — кажу, — делила:
 Под земљом не би сад трунули
 Гадослављеви дични синови. —
 Ал' шта отежем? Кад већ морам
 Да после смрти у паклу горим:
 Зашт' за живота да немам мира?
 Ја нећу више награде твоје,
 Већ хоћу, с' душе грехе да сперем,
 И све да верно, Бодину кажем. —
ЈАКИНТА (за се)
 Страхота!... Боже! Куда ћу? Шта ћу?
 Не смем га више погледати... Ох!...
 Медузина је глава Марко тај,
 Ја не смем, не смем да га погледам! (Гласно)
 Ја не знам, зашт' си тако узрујан,
 С' усана твојих не лете речи
 Већ само грдње стреле крилате. —
 Ти добро знадеш, сети се само,
 Да ја ти нисам обећала ништ'. —
 Ако је Косор негда ваљада
 Обећао ти какве награде,
 Овластила га нисам никада,
 У моје име да ти говори. —
МАРКО:
 Лако је сада! Косора нема, —
 Сад он у паклу предаје ваљда
 Враговима... А ти! Није л' те стиц?

На Косора се сада позиваш,
Кад не може у очи да ти каже истину.
ЈАКИНТА (за се)
Полудићу! ... Ох!
У своме двору, на своме прагу
Слушати морам ту просту грдњу
И не смем слуге довикнут' своје
Кроз прозор да га на поље баце. (гласно)
Овластила ја нисам Косора,
У име моје да ти говори;
Ал' кад је тако: нек ти је просто:
Поштену, ево, дајем теби реч,
У знак признања твојих заслуга,
Да ћеш још лепшу област добити,
Нег' што је Раса, тај камен драги.
МАРКО:
Рек'о сам веће: нећу ништ' да знам
За твоју милост и за награду.
Треба већ краљу отворит' очи,
Који је слеп од пуге љубави.
Треба му рећи, на срцу своме
Отровну да је гују негов'о;
Да ј' она крива свакој несрећи
И народноме незадовољству!
ЈАКИНТА:
Бадава, залуд! ... Сам си рекао,
Да Бодин мене к'о душу воли:
Он теби неће ништа вероват'
Бодин је слуга љубави моје.
Мафионички колут' глед је мој:
Из њега не мож' никад напоље,
Већ ропски мора да ме служи он
Као што служи тело моје сен
Ил' онај олтар ропске девице
Весталску ватру што потпирују.
Сунце сам ја, а Бодин је земља,
Која се око сунца окреће...
Па шта би хтео? Па зар би смео,
Да против мене подигнеш главе?

Ти? ... Ха, ха, ха! Ох, та ти не можеш
Ни тол'ко мени као мисирској
Пирамиди црв... Ти би зар?... Ха, ха!
Зар ти целату мене да предаш?...
Опомињем те Марко, да пазиш,
Јер ја где станем не расте трава,
Већ отров ниче, и крвца тече. —
И с твојом, Марко, сиграм се главом,
Ако је пустим: размрскаће се. —

МАРКО:

Ја не разбирам више, Јакинто,
Да л' ће ми глава с' рамена пасти,
А ако падне, право ће бити...
Па било дакле како му драго
Ал' ја ћу краљу све да испричам. —
Чини ми се, да већ и долази. —

ЈАКИНТА:

Жупане, Марко! За име бога!
У овом часу, сад немој само!
Та грозна новост, страшна истина
Потресла би до срца Бодина,
Те с' грдних бола свиснуо би он
А ти се не би користио тим. —
Смилуј се, ах, на мене грешницу,
Сети се, Марко, да сам мати ја,
Што деце имам младе, неуке,
Што не би дала у свом очају
На недра њина више да паднем
Већ би презрења муњом њихова
На чело мени ударила жиг
И проклела ме клетвом великом.
И изгнала ме из ове земље
Као скитачку просту блудницу,
Што крова нема, огњишта нема,
Већ од једног камена станца
До другога се жалосно бије...
Жупане, Марко, ако си човек,
А неси тигар, или хијена: (клекне)

На колена те преклињем, молим:
У овом часу, сад немој само!...

МАРКО:

Ха, ха, ха!... Јадна Јакинто, ха, ха!
Е, да л' већ тако ниско си пала
Те пред-а-мног у праху клечиш?

ЈАКИНТА:

Ох!...

МАРКО:

Ја не бих ништа скривио богу,
Да ти сад с' ногом на грло станем,
Па да те згазим, к'о какву змију. —
Али ја нећу себе да каљам,
Е презирем те к'о гнусну жабу
У прљавоме што блату живи,
Јест, презирем те!... Устани, куго!
Или зар не знаш да си краљица?
По очима се копреном покриј
А да срамоту своју не видиш! (Оде)

ЈАКИНТА (сама. — устане)

Оде .. Ах! Боже!... Сад ми је лакше:
Са душе камен пао ми сињи;
Ал' ако Бодин дође?... Ох! Не, не!...
У очи ја му не смем погледат'...
Даље одавде!... Ту с' земља нија,
А дворови се тврди љуљају!...
Даље одавде!... угушићу се!... (оде)

Друга појава

Бодин (дође сам) (помрчина)

БОДИН:

На срцу вампир лежи ми тешки,
У жили крв ми као флегетон;
Мозак ми врије, душа ми дркће,

Ко огње-бичем да јој прети бес.
А ова глава! А ова глава!...
То није глава, већ је котао
Скитачке у ком ноћне вештице
Отровни свој бенџелук кувају...
Па докле ће још тако да траје?
Дакле ћу вући тај тешки јарам
Што глупи људи животом зову?
Или је ваљда голема клетва
На рамена ми какова пала
Скинут' ни смрт' што је не може?
Свећеник ми је некада рек'о:
Грешници да ће након живота
У огњаноме горети паклу.
Тај свећеник је омахнуо ме:
Ја већ за жића у паклу горим. —
Знао сам неког лудог мудраца,
Који ме на сва уста учио:
Вештица нема, хавети нема,
А гробови се не отварају...
Мудрац? Срамота? Варалица је!
Свака је реч му гола била лаж. —
Када се поноћ на земљу спусти
И васиона кад сва почива
Санови моји, ти голубови,
Далеко беже од мога срца
Као од гладна несита орла,
Те ја не могу никада да спим.
И гробови се тавни отворе
И сени из њих уздигну се три
У другом, белом крвавом плашту,
И стану мени чело главе, хај.
Па громко ми загрме у уши,
К'о страшна труба аранђелова
У гробљу што ће мртве да буди.

Трећа појава

Два најамника (добу) и Пребашњи.

БОДИН:

Ево и опет!... Опет долазе.

Па шта ћу? Куд ћу? Не могу никуд,

К'о прикован о стену Прометеј;

Ал' и да могу, те бледе сени

И на крај светла би ме пратиле...

ПРВИ НАЈАМНИК:

Ох, светла круно!

БОДИН (за се)

Боже, шта је то?!

Та ова сенка јасно беседи!

Куд да се скријем да ме не виде?

(гласно)

Шта ћете са мном? Станите! Бут'те!

Пред богом ваљда оптужисте ме,

Насилно што сам крв вам пролио,

А сад из гроба васкрснули сте

И донесосте плаште кржаве,

Над троиом да ми разапете их.

Бутите... стан'те... Мени је зима...

Зима ми ј'.. зима..

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Дођосмо, краљу,

Светлога да ти љубимо скута

И опет топло да с' захвалимо,

Е неси нас целату предао.

БОДИН:

Настави! Даље... Молим те лепо,

Настави! Немој никада стати,

Те твоје благе и просте речи

На срце ми к'о мелем падају!

Место громава, пастирска врула,

У место клетве, искрен благослов,

Уместо крви бела голубчад

Што гуком шире крила нада мном.

Молим те лепо, настави, даље.
Бесмртној души епирска свирка
Милија није нег' што су мени
Искрене твоје и благе речи.

ПРВИ НАЈАМНИК:

Ал' нама, краљу, врло је тешко,
Што смо се негда криво заклели
Прот твоје браће, и што рекосмо
Да с' браћа твоја на тебе дижу,
И свргнути те желе с' престола.

БОДИН:

Умукни! ... Стани! ... То би ужасно ...
Боже ... ужасно, ужасно било!

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Мама је врло жао и тешко,
Што твоја браћа невино паше
Под страшним мачем целатовим.

БОДИН:

Ох!

ПРВИ НАЈАМНИК:

Потвора беше кад рекосмо,
Да од браће ти мита добисмо,
Да убијемо тебе, Бодине:
То тако беше намештено тек.

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Та Косор нас је на то навео,
Па сувице нас и научио.
Шта да рекнемо и говоримо
У двору кад нас тобож' ухвате
И пред тебе нас, краљу, доведу.

ПРВИ НАЈАМНИК:

И оно ј' писмо Косор писао,
Па нам га даде, да ти рекнемо,
Да од браће га твоје добисмо.
(Сумрак се још већи вата)

БОДИН:

Ох, јаој мене. Боже страхота!
Око срца ми змија се мота, —
Ал' у котур се заман савија

У крв се моју заман упија,
Е никад таке кукавне гује,
Никако јоште да ме огрује!
Како ме гризе, како уједа,
Ал' јогунасто срце се не да.
Заман се не да! ... Сад мора веће ...
Одмах ће. Ах... ах... Још мало... Неће!
Тешко ли мени... не могу мрети!
Ал' какве ли су оно хавети
К'о непомичне, големе стене
Што ледним оком гледају мене?
Шта кречи? Цичи? Ко ме то зове?
Утваре? Вране? Окате сове?
Испод земље ми долазе гласи!
Шта ли је ово? Гору л' ми власи?
Ах, није, није! Сунашце врело
С' потоња зраци љуби ми чело —
А' тише... ћути... лакше... лагано...
К'о да је опет неко уздан'о
У уској кући, у хладном гробу...
Уздано? — Није... Којем ли добу?
На небу јоште ни звезде нема
А тужно ноћ се само сад спрема
У црну да се облачи ризу...
Ал' тамо, овде, далеко, близу,
Као да нешто тутњи и бруји
Као гавранска крила холуји
Ил' испод мора да с' земља тресе...
Тишина... мир... Сад ништ' не чује се
Тек одкуцаји срца ми јасни:
Савести моје судци ужасни. —

ПРВИ НАЈАМНИК:

Сирома Бодин!

БОДИН:

Јао! ... Ах! Јао!

ДРУГИ НАЈАМНИК:

Мени га брата, веома жао:

Од жалости ће срце ми пући! ...

ПРВИ НАЈАМНИК:

Уклонимо се, хајдемо кући. (Оду обојица)

Четврта појава

(Мрак)

БОДИН:

Никоме ништа скривали нису:
У правду бога погинили су. —
Учини чуда, велики боже,
Учини чуда све ти се може:
Рушиш, обараш, зидаш и ствараш,
Језера сушиш, гробе отвараш,
Па васкрсни ми браћу од стрица
Којих је Бодин био убица! ...

Пета појава

(укажу се сенке)

БОДИН:

Убица? Јесте... Овде и тамо
Лешине ледне и крвца само
И ја ту крвцу осећам врелу,
На нози, рүци па и на челу
Па и на срцу, па и на души,
И видим чисто како се пуши;
И ја бадава к'о црв се вијем
Бадава сузе покојне лијем
Ту крв са себе не могу спрати,
А ногом не смем на земљу стати,
Е под њом браћа дична ми труну
Па нећу да ме и сада куну
Прљавом ногом — јао!
На прах и пепео кад би им стао. (показује на срце)
Што је на свету ситних игала

И црви, огња, гуја, сабаља:
Све су сад овде у срцу ову...
Опет ме вичу... опет ме зову...
Ах, да ужасних, да страшних слика!
Куда ћу испред крвавих лика?
Како их више гледао не би,
Ноктима гроб ћу ископат' себи,
И жив у њега лећи на лице...
(сенке оду)
Ту нема никог... Има убице!
Јаој! Како ми се тресу кости!
Боже живота, боже милости,
Скини ми оков са неутешне
Са душе плачне, са душе грешне,
Покажи боже милостив да си!
Или ми ума луче погаси,
Да не знам ништа, да будем к'о скот
Што у бесноћи зубима гризе плот.
(истргне сабљу)
Напоље, срце, змијо отровна,
Нека те сабља распори ковна!
(испусти сабљу)
Не могу, не! О, грдних мука
Изневери ме веће и рука!

Шеста појава

(Сенке се опет укажу)

БОДИН:

Ено их опег... О свете сени
Немој ближе овамо мени!
Стан'те!... Немојте мене проклетити,
Вама је лакше било умрети
Нег вашем краљу, нег, вашем стрицу...
Ох, не дирајте више убицу!
Убица... Боже, да страшне речи
У ушима ми ужасно звечи

Као да пак'о окови тресе!
Па да ј' за часак, већ разлеже се
Као проклетих душа јауци
На живом огњу, на вечној мучи.
Бодине! Јаој! Даље не могу!
Ох, то је страшно... Ох хвала богу
Колено клепа — вид ми се губи
К'о олово ми језик међ' зуби
Крв ми се леди — мозак ми врије —
Срце у груди све лакше бије...
Зимогроз тресе јадне ми кости —
Ах, сенке! Боже! Прости, те прости!
Ја нисам крив, ја нисам хтео то...
Боже, смилуј се, прости... прости... ох!
(Бодин умре. — Сенке оду)

(Завеса пада)

К Р А Ј

ПОГОВОР

Мита Поповић припада оном периоду у историји српске драматике који се до данашњих дана сматра најплоднијим у погледу броја писаца и драмских дела. На жалост, највећи број позоришних комада друге половине XIX века, не задовољава строжија критичка мерила, тако да их је књижевна историја сасвим обезвредила, а врло често није ни споменула. Рођени почетком или средином четрдесетих година прошлог века, у књижевност су ушли као „трећи романтичарски нараштај“¹ у време када је српски романтизам у књижевности достигао зрелост и почео се раслојавати.

Међу епигоне који су довели до крајности основне темеље романтизма, више му штетећи, него доприносећи, поред Милана Јовановића Морског, Милана Савића, Дамјана Павловића, Драге Дејановић, Милана Кујунџића Абердара, Велимира Васића, Николе Петровића Његоша и других, спада и МИТА ПОПОВИЋ (Баја, 1841 — Будимпешта, 1888).

„Браца Мита“, како су га називали, основну школу и гимназију завршио је у родној Баји, а студије права у Будимпешти. Био је бележник у Баји и адво-

---

¹ Јован Деретић: *Историја српске књижевности*, Нолит, 1983,

кат у Сомбору, а од 1886. је у душевној болници у Будимпешти.

Вредан и плодан песник, приповедач, писац позоришних комада, књижевних приказа и бележака, преводилац, неуморно пише све до смрти. Неке његове родољубиве, љубавне, винске песме, историјске баладе, иако без књижевне вредности, биле су популарне и дуго се певале. Објавио је приповетке *Вартоломејска ноћ* (1869), *Одабране песме* (1874), *Пред васкрс* (песме, 1877), *Светли дани српски* (песме, 1878), *Песме* (1884).

Под снажним утицајем Лазе Костића, Поповић је све своје трагедије писао у доста шаблонском и тешком јампском стиху, али с много мање талента и маште, подавао се реторско-патетичкој декламацији, родољубивим тирадама, моралистичким рефлексима, па и баналностима. Написао је шест позоришних комада: *Крвави престо* и *Цар Јован*, обе историјске трагедије од по пет чинова (Српско народно позориште у Новом Саду, 1881, друга у Народном позоришту у Београду, 1890), *Деспот Лазар Бранковић*, историјска трагедија у 5 чинова (СНП, 1883), *Стеван, последњи босански краљ*, трагедија у 5 чинова (СНП, 1884), *Градиња и син му Немања*, трагедија у 5 чинова (СНП, 1886), и *Наши сељани*, позоришна игра из народног живота у три чина с певањем (СНП, 1885).

Трагедије *Цар Јован* и *Крвави престо*, публика је боље примила, вероватно и стога што му је у овим делима машта живља и полетнија. Рецензент Милан Савић истицао је управо Поповићеву „бујну машту“, „разуздану и безобзирну“ и „дикцију снажну, силну, одуларену“² и баш му то највише замера.

Трагедија *Крвави престо* бави се догађајима на двору краља Бодина (1082 — 1108), који подлежући утицу своје жене Јакинте шири на двору и српским

---

² Српске илустроване новине, 1882, бр. 13.

земљама грчки утицај, што изазива незадовољство српске властеле и народа. Премијера ове драме 29. новембра 1881. у Српском народном позоришту у Новом Саду, донела је по свему судећи, публици досаду, а код позоришне критике изазвала је једнодушну одбојност. Ипак, захваљујући игри главних протагониста представе, пре свега носиоцу улоге краља Болина, Димитрија Ружића, комад је топло поздрављен од публике. „Г. Ружић је сву своју глумачку вештину развио и на потпуно задовољство улогу своју решио. Изазов, којим га је публика по свршетку представе наградила, није била галантерија од стране публике, јер новосадску публику не познајемо с те стране, него је то била мучно заслужена награда, чему је доказ било уморено тело и намучено лице на изазваном г. Ружићу“.³

О бројности извођења трагедије *Кржави престо* сведочи и значајна белешка на крају рукописа (чува се у Рукописном одељењу Музеја позоришне уметности Србије под ознаком А/Р 151, инв. бр. 8150): „У Сомбору први пут 1881; У Суботици исте године; У Земуну 23. августа 1881; У Руми 11. октобра 1881; У Новом Саду 29. новембра 1881; У Старом Бечеју на Бурђев дан 1882; У Кикинди на Светог Илију 1882; У Бечкереку 26. септембра 1882; У Вршцу 30. јануара 1883.“

Иако од мањег значаја за историју књижевности, трагедија *Кржави престо* Мите Поповића, по мишљењу приређивача, објављивањем у Библиотеци „Драмска баштина“, биће исправније вреднована у историји српског позоришта.

ОЛГА МАРКОВИЋ

---

³ *Позориште*, Нови Сад, бр. 14, 1881.

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

До сада објављено:

ПРВО КОЛО

Панта С. Срећковић
БОЈ НА ДУБЉУ

Милун Т. Ибровац
БОЖИЈИ СУД НА МЕНДИНОМ БРДУ

Милорад Шапчанин
БОГОМИЛИ

Илија Вукићевић
ЛЕПА БУЛА

Живко М. Романовић
ПРОКОП

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОБИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Бурђевић
ЛАЖНА ИСПРАВА

Издавач
Музеј позоришне уметности Србије
11000 Београд, Господар Јевремова 19

Одговорни уредник
Миодраг Букић, директор

Главни уредник
др Зоран Т. Јовановић

Приредила за штампу
Олга Марковић

Ликовно-техничко решење
Ново Чогурић

Штампа
ГИП „Нови дани“, Војводе Бране 13

Тираж: 500 примерака

Књига изашла из штампе: септембра 1995.

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

886.1/.2—21

ПОПОВИЋ, Мита

Крвави престо : трагедија у пет чинова / Мита Поповић. — Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 1995 (Београд : Нови дани). — 88 стр. ; 16 см. — (Библиотека Драмска баштина ; коло 2, књ. 4)

Тираж 500. — Стр. 81—83 : Поговор / Олга Марковић.

ИД=39815948

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДРУГО КОЛО

Књига 1

Милорад Поповић Шапчанин
ДУШАН СИЛНИ

Књига 2

Милорад Поповић Шапчанин
ГОСПОБИЦА КАО СЕЉАНКА

Књига 3

Милорад Поповић Шапчанин
ТРНОВА КРУНА

Књига 4

Мита Поповић
КРВАВИ ПРЕСТО

Књига 5

Светислав Бурђевић
ЛАЖНА ИСПРАВА